

PASCAL BIRAS – ÁBRAHÁM MÁTÉ – SZÁNTÓ VIKTÓRIA –
SZEPEs ANNA

Alternatív tollbamondás, avagy hogyan írtak franciául regényeket péntek délutánonként budapesti gimnazisták

Közös szóbeli regény¹

PEDAGÓGIAI JELENETEK

Kalandunk a közös szóbeli regénnyel a budapesti Alternatív Közgazdasági Gimnáziumban kezdődött, a francia szóbeli kifejezőkészség órákon. Adott volt, hogy franciául kell beszélünk, de mégis miről, kinek és miért?

Ezekre a kérdésekre válaszul született meg a közös „hangosregény” ötlete. Értelmet adott az osztálytermi idegennyelv-gyakorlásnak, a tanulók cselekvő alkotókká váltak, akik történeteket szöhetnek. A regényeket nem írtuk, hanem elmondtuk egymásnak: ezen az íróműhelyen senki sem ragadott tollat a gyerekek közül. Ők csak beszéltek, és tollba mondták az írnivalókat – nekem, az írnök-tanárnak. A diákok szereplőkként szólaltak meg. Bárki folytathatta osztálytársa hozzászólását, kiegészíthette az elbeszélőt vagy akár meg is változtathatta annak személyét, attól függően, mit akart mondani. Hiába gépelte volna le a tanár hibátlan franciasággal a megszólalásokat, ezt nem tehetné: csak azt írhatta le, ami és ahogyan ténylegesen elhangzott. A megállapodás szerint: „Csak

azt írom le, amit hallottam.” Ezért hát a hibákat az elmondottak – helyes – megismétlésével lehetett korrigálni.

Először 2012-ben próbálkoztunk a „hangosregény” műfajával a franciaórákon. *Nézőpontok (Points de vue)* című regényünk életrajzszerűen épül fel: a 9 fejezet a főszereplők 9 életszakaszáról szól. A kötet egy többszólamú hangversenyhez hasonlítható: az órákon lehetőség nyílt a teljes, alkotó szabadság megélésére is, de voltak szabályozott, pl. bizonyos szavak használatát előíró feladatok, és olyan is, amikor gondolatébresztő anyagokból kiindulva kellett dolgozni.

A *Nézőpontokkal* célunk volt az érettségi témakörök szókincsének gyakorlása is (család, utazás, gimnázium, egészség stb.), de ennél sokkal többről is volt szó: el tudtunk szakadni a tudományos szükségszerűségektől, új utakat fedeztünk fel. Így jutottunk el 2014-ben a *Macskanyelvig (Langue de chat)*, ehhez a pszichedelikus meséig a macskanyelven beszélő lányról. Ez az ötlet vezetett

¹ A bevezetést az AKG anyanyelvi tanára, Pascal Biras, az e-maileket három, a francia műhelyeken részt vevő, azóta elbballagott AKG-s diák, Ábrahám Máté, Szántó Viktória és Szepes Anna írták. Az összeállítást Bozsik Viola készítette és szerkesztette.

oda, hogy a tanár – jómagam – ezúttal már elkészítse a cselekmény lineáris vázlatát. Egyszerre kellett tiszteletben tartanom a diákjaim fantáziáját, és megőriznem a készülő könyv koherenciáját, nehogy a szerzők úgy belegabalyodjanak a történetbe, hogy már ők se tudják, merre is halad tovább. Így, hogy a cselekményért én feleltem, teljes figyelmüket a szereplőjükre és a nyelvhasználatra fordíthatták. Hétről hétre

– fejezetről fejezetre – olyan irányított feladatokat adtam, melyek lehetővé tették a nyelvi játékot, közmondásokkal, nyelvtörökkel, hangutánzó szavakkal...

Ezzel párhuzamosan, a *Nézőpontokhoz* hasonlóan a *Kör de Pierre* is az abszurditás és a lineáris cselekményszál között egyensúlyoz, egy fiatalember útját követve Barcelonától Párizson át Budapestig, aki az anyját keresi.

2015-ben, korábbi regényeink sikerén felbuzdulva egy újabb csoport vágott neki a levélregény kihívásainak. Az *Ui.*: *És te? (PS: et toi?)* az idő szűkösségére való

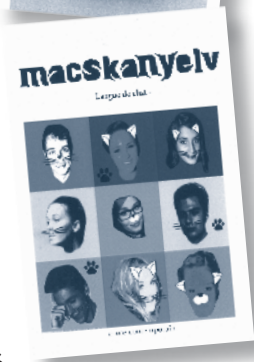
tekintettel már egyes technikával készült: a tollbamondás mellett ezúttal a tanulók is írtak, kis csoportban, az egész csoportban, vagy otthon, házi feladatként. A szereplők Magyarországról és Belgiumból írnak egymásnak, leveleikben gyakran emlegetve Mons-t, mely abban az évben Európa kulturális fővárosa volt.

A közös írás idegen nyelven, egy hosszú távú – egész tanéves – projekt keretében, melynek – és ez kulcsfontosságú – konkrét, kézzelfogható eredménye van, melyre

büszkének lehet lenni, olyan pedagógiai élményt jelent a diákok számára, mely által közeli, pozitív érzelmekkel teltett (az alkotó csodálata, lelkesedése a születő mű iránt) viszonyba kerülhetnek a tanult nyelvvel. A módszer minden tanulónak lehetőséget ad arra, hogy hozzájáruljon a maga kövével az építkezéshez, és csoportban dolgozzon egy olyan közös projekten, melyben a nyelv nemcsak egy iskolai tantárgy, hanem a mű teremtésének eszköze, mellyel irodalmi párbeszéd kezdődik az olvasó és az író között, a gimnázium „itt és mostján” túl is.

Imádtam a Bovolovond jelenet *ars poetica*-ját. Nyelvészetileg kifejezetten lenyűgözőnek találtam! A madárnyelv és a hagyományos nyelv használatának párhuzamba álltása a nyelvtanulás nehézségeinek metaforája volt. A végén pedig az Eurüdikét megidéző mitológiai fordulat antik hangulatot keltett, és homéroszi magasságba emelte a történetet. Végül szeretnék gratulálni a macskádnak a virtuóz kiejtéséhez és handlejtéséhez. (*Macskanyelv*, 129. o.)

Technológia! Ma reggel átadták az új, napenergiával működő metrót. Azonban a témára szakosodott tudósok egy csoportja rávilágított, hogy a föld alá nem jut el a napenergia, így ott a nap-elemeket nem lehet használni. (*Macskanyelv*, 102. o.)

Tárgy: Points de vue (27/03/16)

Kedves Anna és Máté!

Ezúton tájékoztatjuk Önöket, hogy idén két nyertese van az irodalmi Nobel-díjnak, és Önök azok! Mikor lenne megfelelő az időpont, hogy átvegyék a díjat?

Najó, csak hülyéskedek. Most olvastam el – már nem is tudom hányadjára – az első igazi, kiadott könyvünket, a *Points de vue*-t,² és eszembe jutottatok. Nem könnyű úgy tartani a kapcsolatot, hogy három különböző országban vagyunk, mi? *Ubu*³ jut róla eszembe, mikor az egyik regényírós délutánon elküldtük Franciaországba, mert Pascal ötlete volt, hogy szőjünk bele minél több *vocabulaire pour le bac*-t.⁴ De kár, hogy nekünk nem ilyen egyszerű elmenni. :)

Hogy vagytok? Folytattátok a franciát? Én most az egyetemen is tanulom Skóciában, de csak részben. Kicsit más a rendszer, mint otthon, három tárgyam van az első két évben, utána (azaz idén év végén) kettőt kell belőle választani, amiben az utolsó két évben elmélyedünk. Szóval sajnos *j'abandonne le français. Mais t'inquiète pas*,⁵ azért ezután is szeretném tanulni, beszélni, csak nem iskolai kontextusban. Nagyon furcsa lesz, ezért is vettem újra a kezembe a Pascalos regényeket, hogy kicsit visszaemlékezek a szép gimis franciaórákra. Még mindig hihetetlen nekem, hogy együtt megírtunk egy könyvet franciául... most

épp egy 1500 szavas francia töri esszén szenvedek két napja, és arról érvelek benne, hogy *la révolution est une processus*⁶ inkább, mint gyors robbanás. Szóval, ez az 1500 szó franciául is már durva, nem hogy egy regény. De azért egészen más volt a munkafolyamat is, valahogy könnyebb volt, majdnem, mint egy közös beszélgetés, ahol Pascal mellette csöndben legépelte, amit mondtunk.

Azért ne mondjátok el senkinek, de én emlékszem, hogy voltak nehézségek. :) Például amikor mindenki beesett délután 5-kor egy egész napos érettségire készülés után, és senkinek sem volt kedve franciául beszélni. Máté, nektek mikor voltak az órák, te a következő évi csoportban voltál, ugye? De aztán Pascal kérdezgetett, mi válaszoltunk, és lassan belelendültünk, a végén meg mindig nehéz volt leállni. Néha nagyon nem értettünk egyet, hogy mi legyen *Ubu*val. Voltak elég elmebeteg ötletek! (Amikből pár meg is valósult.)

Na, elég belőlem, veletek mi van? Mire emlékeztek az *atelier*-ből?⁷ Milyen az egyetem? Máté, milyen Nagy-Britannia ROSZ-SZABBIK oldalán, a skótok öselleniségeinél? Anna, akarok év végén nyelvvizsgázni, mert ha már abbahagyom a franciatanulást, akkor a csúcson hagyjam abba. :) Szerintem nem lesz olyan nehéz, mert az emelt érettségit 11.-ben simán megcsináltuk. Mehetnénk erre is együtt.

*Ps: et toi?*⁸

Viki

² Nézőpontok

³ A *Nézőpontok* c. regény főszereplője.

⁴ érettségien kért szókinccset

⁵ abbahagyom a franciát. De ne aggódj,

⁶ a forradalom inkább folyamat

⁷ műhely

⁸ Ui.: és te? (Az egyik regény címe.)

Coralie szabályozni akarta a wc-papír fogyasztásomat, mert azt mondta, meg kell mentenünk a fákat. A wc-papír fából készül, tehát minél kevesebb papírt használunk, annál több fa marad életben. Na, ez nem tetszett nekem. Nem adott papírt, amikor szükségem lett volna rá. Az erkélyen meg tartott egy kannát, amibe esővizet gyűjtött az akváriumhoz. Nagyon komoly probléma volt számára a víz. Ezért aztán a csapot is elzárta, amíg fogat mosott. A viráglocsoláshoz is esővizet gyűjtött és részt vett a vízszennyezés, például a Szajna, sőt még az óceános szennyezés elleni tüntetéseken is. Minden péntek reggel segít a Szajna takarításában. Néha segítettem neki, mivel nála laktam, meg hát... szerelmes voltam belé. (*Kör de Pierre*, 108. o.)

Nem fogod elhinni, hogy mit láttam! Szokás szerint sétáltam a Dunakorzón, amikor megláttam egy csomó rendőrautót az Apáczai utcánál, és odaszaladtam. Rengeteg rendőr volt ott egy kis irodában. Megkérdeztem tőlük, hogy mi történt, de semmit sem válaszoltak... Bevittek egy nőt. Miután elmentek, megnéztem jobban ezt az irodát. Kiderült, hogy ez egy norvég civil alapítvány irodája volt. (*PS: Et toi?*, 82. o.)

Tárgy: Points de vue – válasz (29/03/16)

Kedves Viki (és Anna)!

Nagyon drága vagy, hogy írtál. Amikor ennyire lefoglalják az embert az aktuális feladatok, sokszor lényegesen könnyebb úgy előre jutni, ha kicsit visszanez az ember. Most ebben a pillanatban épp vonaton

ülök és egy olyan állomáson álltunk meg, ahol több mint 3 éve is átutaztam, egy fantasztikusan eltöltött angliai hét után. Megborzongtam, amikor rám tört felismerés. Akkor még nem is tudtam, hogy ide fogok jönni egyetemre, most meg Durhamból hazafele pislogok kifelé az ablakon és ezt az üzenetet írom régi barátoknak. Furcsa, hogy mit hoz az élet, sosem lehet tudni előre, mit dob a gép.

Értékes élményeket tartogat a múlt, csak fel kell idézni őket. Ezért (is) örültem ennyire a levelednek, nagyon emlékébresztő volt. Azt gondolom, sokszor lényegesen fontosabb egy-egy benyomás, emlékfoszlány vagy épp hangulat felidézése, mint a konkrét részletek, körülmények. Nekem az *atelier* is egy ilyen emlék. Bevallom, hiába írtuk mi a könyvet, könyveket; az ágas-bogas (éppen ezért is izgalmas) cselekményszál konkrét részleteiből nem mindent tudnék pontosan felidézni ebben a pillanatban. Viszont az alkotás folyamatának élménye egész biztosan megmarad. Jó új dolgokat létrehozni. Zseniális módszernek gondolom ezt a fajta nyelvtanulást. Leülünk egy körbe péntek délután és könyvszereplők bőrébe bújva éljük át az ő kalandjaikat, alakítjuk sorsukat. Mindenkinek más az elképzelése, hogy milyen irányba kellene folytatni. Mindenki meghallgatja a többiek ötletét, majd elmondja, hogy miért az övé a legjobb (én legalábbis így csináltam :)). Így óhatatlanul, teljesen természetes módon beszélni kezdünk, franciául. Mindennek a végén pedig létrejön A Produktum. Így visszagondolva, ez a gyakorlat a szókincs bővítésén és a nyelv „automatizálásán” kívül sok minden mást is fejleszt: tervezés (projektmunkáról lévén szó), vitakultúra, kompromisszum-készség és persze nem utolsó sorban kreatív írás – kreativitás.

Ehhez persze elengedhetetlen egy felkészült tanár, aki megfelelő mederbe

tudja terelni a beszélgetést, illetve segít nyelvi nehézségek esetén. Pascal ezt zseniálisan csinálta. Nagyon jó moderátor volt és nagyon jól érezte, hogy mennyire kell beavatkozni, sőt, azt is el tudta fogadni, ha más irányba vittük a dolgokat, mint ahogy ő azt eltervezte. Egy ilyen kreatív munkában különösen nehéz lehet tanárnak lenni. Pont a különböző *points de vuek*,⁹ egyenlő felek párbeszéde teszi színessé a történetet, ugyanakkor könnyen anarchiába fulladhat egy ilyen projekt. Ezenkívül nagyon jól tudott motiválni is. Soha nem fogom elfelejteni a monsi túrát. Mint Európa kulturális fővárosának vendégei, részt vehettünk a programokon a Francia Intézet, az AKG és a fesztivál szervezői támogatásának köszönhetően. Felejthetetlen élményként marad meg az a 3-4 nap, amit ott tölthettünk a regény és Pascal jóvoltából.

Lassan megérkezem a repülőtérre, úgyhogy most csak ennyi nosztalgiát engedhettem meg magamnak. Most, hogy leadtam az utolsó esszémet is (egy 1200 szavas francia elemzés *Godard: À bout de souffle*¹⁰ c. filmjéről) végre kifújhatom magam egy-két napig otthon, amit szigorúan nem törivel vagy franciával fogok eltölteni. Szeretek hazamenni Magyarországra. Durham is nagyon jó, élvezem a kinti (új) életet; de haza mindig Budapestre megyek. Nektek mikor van szünet? Valamikor összefuthatnánk. Viki, te egyáltalán hazajössz?

Máté

Az órák két hete kezdődtek, a töri szuper, különösen, amikor valami olyat tanulunk, amit imádok, például az ipari forradalmat. Ugyanakkor vannak témák, amik untatnak. A történelem nem a legegyszerűbb tantárgy, de szerencsére mindent értek, hála magyarországi tanulmányaimnak. Pár osztálytársam azonban nem mindent ért, én tudok nekik segíteni. Vannak itt barátaim, de nagyon hiányzol. Ma elmentünk fagyizni, és eszembe jutott, amikor együtt voltunk a budapesti Jégbüfében, ahol órák hosszat beszélgettünk. Már most nagyon hiányoznak ezek az idők. Gyakran gondolok Rád. (*PS: Et toi?*, 85. o.)

Vissza kell nyernem az életkedvem, és ehhez szükségem van Magyarországra és mindenre, ami hiányzik, azokra a mindennapi apróságokra, amiket már elfelejtettem, mióta itt vagyok: az ostoba emberekre, akik a metrón a mozgólépcső bal oldalán állnak, a bunkó eladókra, akiknek ocsmányul van befestve a hajuk, a 150 forintos felesekre, a 200 forintos pizzákra, a nem túl szimpi embereket ábrázoló politikai hirdetésekre mindenhol, mindenhol, a Parlament, a budai vár és a Margit-híd éjszakai kivilágításának látványára, meg úgy általában a hidakra, az ellenőrökre, akik minden szavunkat elhiszik, az Aquaworldre, az öreg nénikre, akik úgy gondolják, hogy a táskájuknak külön hely jár a buszon, azokra, akik azt hiszik, hogy üvöltetniük kell a telefonba, hogy a másik hallja őket, a romkocsmákra meg a Túró Rudira (az olyan, mint nálatok a Kohuke). Egyszerűen hiányzik Budapest tökéletes tökéletlensége és a magyar mentalitás. Itt senki sem ért meg. (*PS: Et toi?*, 125. o.)

⁹ nézőpontok

¹⁰ *Kifulladásig* (1960)

Tárgy: Points de vue – válasz (30/03/16)

Kedves Máté és Viki!

(drága emigrált pajtásaim)

Szinte a könnyem is kicsordult azoktól az emlékektől, amelyeket leveleitekben felidéztek és az irigységtől is sárgulok kicsit, hiszen az általatok emlegetett franciaesszék helyett nekem már valószínűleg akkor is hebegnem-habognom kéne, ha egy kávét szeretnék kérni *en français*.¹¹ A Színművészeti Egyetemen kevesebb hangsúlyt kap a nyelvoktatás, viszont a kreativitásomra, írás- és beszédképességre, csapatmunkára, projektben gondolkodásra annál nagyobb szükség van. Ezen felül még egy közös pontot találtam a drámainstruktor szakban és a beszélt regényírásban: senki nem tudja igazán, hogy mi az.

Érdekes, hogy tulajdonképpen mi három egymást követő könyv – a három úttörő – megírásában vettünk részt, mégis ugyanúgy tudunk visszaemlékezni az élményeinkre. Igaz, én *Ubu* útra indításánál is jelen voltam, mégis a *Macskanyelvet* tekintem főművemnek. Hiába voltunk fáradt, végzős diákok, mindig izgatottan vártuk, mit hoz a délután: francia népdalt kell éppen átírni, nyelvtöröt gyártani, tehetségkutató műsort vezetni vagy ógörög mitológiát fűzni a történetbe. Az pedig, hogy a könyv második felében szurreális állomások következtek, lebontott minden határt. Órákig ötleteltünk, milyen fura lényt vagy helyszínt hozunk létre, meglepődünk a saját fordulatainktól, és ha a szókinccsünk nem engedett eléggé szárnyalni, kézzel-lábbal kapálóztunk, míg Pascal kisegített.

Mikor főszereplőnk végre megtalálta az elveszett macskáját, akkor kezdődtek a

valódi kalandok. A Francia Intézet kiadta a könyvet, tolmácsolgatók remek magyar fordításával kiegészítve, Szegeden jártunk egy regényíró pályázaton, Pascal díjat kapott a módszertan kifejlesztéséért, mi meg egyenesen az érettségink után, fehér ingben rohantunk a múzeumi átadóra, emlékszel, Máté? Viki, neked mellékelem a képet. :)

Nem sűrűn ír az ember 18 évesen könyvet, különösen nem franciául, de hogy fél évvel később már színpadon láthassa és egy év múltán a darab a moszkvai francia színjátszó fesztiválon hódítson... nos erre még magyarul sincsenek szavaim, nem-hogy franciául. Úgy gondolom – remélem, egyetértetek –, hogy mind a könyvírásban, mind a színjátszásban méltó utódaink maradtak az AKG-ban!

Remélem, a nyáron lesz időm utazgatni, mint a hőseinknek, akár titeket is meglátogathatlak, mikor nem itthon pihentek és a franciatudásomat is visszaszerzem, hogy valóban együtt vág hassunk neki egy felsőfokú nyelvvizsgának. Vagy megkérhetnénk Pascalt, hogy írjunk még egy könyvet. Csatlakoztok Skype-on? *Pascal, qu'est-ce que tu en penses?*¹²

Anna

¹¹ franciául

¹² Pascal, mit szólnál hozzá?

Botrányos életem volt gyerekkoromban. A szüleim soha nem figyeltek rám, folyton veszekedtek. Szegények voltunk. Nincs felsőfokú végzettségük, amiből azt a következtetést vontam le, hogy ha nem tanulok, nekem se lesz jobb életem. Ellenálltam a körülményeknek és néha a szüleimnek is. Éheztem a sikerre és több pénzre is. Eleinte a társadalom nem fogadott be, és zaklatott és csalódott voltam. De nem adtam föl. Egyre jobban beilleszkedtem, és végül én lettem az osztályelső. Eldöntöttem, hogy tanár leszek, mert az oktatás az egyetlen kulcs ahhoz, hogy valaki kijusson a szegénységből. Ezért vagyok itt. Segíthetek Pierre-en, akinek nehéz az élete, mint ahogy az enyém is nehéz volt. (*Kör de Pierre*, 95-96. o.)

Nagyon sok egyetemünk van, ahova sok gimnazista megy. Pierre-nek szeretném megmutatni az AKG-t is, ami egy alternatív gimnázium. Nem túl szép, de modern és a tanítási módszer más, mint a többi gimnáziumban. A diákok szabadon tanulhatnak. Van egy frankofón színjátszókör, ami nagyon jó. A színészek és a színésznők mind gimnazisták. Néha elmennek a pécsi vagy az aradi színházi fesztiválra is. Nemrég közönségdíjasok lettek. Ez jó program lenne Pierre-nek. (*Kör de Pierre*, 125. o.)

GYIK40) „[...] A kamaszok képi szimbolizációs aktivitása, énkifejező tevékenysége a korábbi évekhez képest nem csökken, sőt, a könnyen hozzáférhető, rugalmas és inspiráló képalkotó technikák bővülésével a korábbihoz képest jelentősen nő.” Valamelyik régi gyerekkönyvem vonalrajzos illusztrációjára emlékeztem ez a fényember a kép jobb sarkában, akinek válla, feje egészen eltűnt, még hosszú kabátja is bizonytalan. Ránk tartozó dolgokat egyedül lépte közül velünk, evilági szemlélőkkel. Épp elfordulna tőlünk? Elbállag szenvedélyes piros-zöldjeink mellett, a számára rendelt kék felé? Esetleg itt is van, ott is van egyszerre? A túlvilág felé mindenestre kapu nyílik a képen. Az ecset tünékeny formákra emlékezik – hiszen az ecsetvonás mozdulatnak születik; a vonal, a pászma csak a mozdulat emléke. Olyan szoba falára való kép, ahová szeretünk hazatérni. Tudom már, a Kincskereső Kisködmön Küsmődijét, színes bányafényét képzeltem-láttam ilyennek. Az iskolában kötelező volt. Ha otthonra lettem volna ott, talán most jobb ember lennék.